

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน และลักษณะการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานในภาคเหนือ การเสนอสรุปผลการวิจัย มีองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคเหนือ ในด้านการวางแผนดำเนินการและการประสานงาน ด้านการจัดบุคลากร ด้านงานวิชาการ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ

2. เพื่อสำรวจลักษณะการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2534 จำนวนทั้งสิ้น 262 โรงเรียน ใน 16 จังหวัด ได้แก่

1.1 เขตการศึกษา 7 จำนวน 8 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร นิชัยโลก นครสวรรค์ ลุโซทัย เพชรบูรณ์ อุดรดิตต์ นิจิตร และตาก

1.2 เขตการศึกษา 8 จำนวน 8 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน

2. ตัวอย่างประชากร

2.1 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ที่ใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด กำแพงเพชร นครสวรรค์ ตาก เชียงใหม่ พะเยา และแม่ฮ่องสอน รวม 6 จังหวัด จำนวน 102 โรงเรียน

2.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ที่ใช้ในการบันทึก ได้แก่ โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด กำแพงเพชร นครสวรรค์ ตาก เชียงใหม่ พะเยา และแม่ฮ่องสอน จำนวน 31 โรงเรียน

รวมตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 714 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ จำนวน 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ และแบบบันทึก จำนวน 1 ฉบับ รวมทั้งหมด 6 ฉบับ ดังนี้

ชุดที่ 1 ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ สำหรับผู้บริหารโรงเรียน และครู ใช้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคเหนือ ครอบคลุมใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการดำเนินการและการประสานงาน ด้านการจัดบุคลากร ด้านงานวิชาการ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ

1.1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 ฉบับ

แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน

1.2 แบบสอบถามสำหรับครู จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน

ชุดที่ 2 ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ และแบบบันทึก จำนวน

1 ฉบับ ใช้สำรวจลักษณะการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคเหนือ เขตการศึกษา 7

และ 8 คือ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 ฉบับ ครู จำนวน 1 ฉบับ

และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ฉบับ แบบบันทึกสภาพการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 ฉบับ

2.1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับด้านลักษณะการจัดกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน

กลุ่มวิชาการ กลุ่มประสบการณ์อาชีพ การจัดการเรียนการสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ

เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ

2.2 แบบสอบถามสำหรับครู แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับด้านลักษณะการจัดกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน

กลุ่มวิชาการ กลุ่มประสบการณ์อาชีพ การจัดการเรียนการสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ

เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ

2.3 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านประโยชน์จากการเรียน ด้านการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

2.4 แบบบันทึก เป็นแบบบันทึกสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ในภาคเหนือ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการจัดหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและสถานที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ด้านวิธีการจัดกิจกรรมเสริม และด้านความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แล้วนำหนังสือส่งถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ในภาคเหนือ ที่เป็นตัวอย่างประชากร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามโดย จากผู้บริหารโรงเรียนโดยจัดส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 102 คน ครู จำนวน 306 คน และนักเรียน 306 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 714 คน รวมแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 1,122 ฉบับ

2.2 เก็บข้อมูลจากแบบบันทึก ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งผู้ช่วยวิจัย โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แผนการสอน บันทึกเตรียมการสอน ตารางสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งตัวอย่างประชากรโรงเรียน จำนวน 31 โรงเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS - X (Statistical Package for the Social Science Version-X) คำนวณค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์เนื้อหา หาความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึก วิเคราะห์เนื้อหา หาความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอเป็นรูปตารางประกอบความเรียง

5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า หาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอเป็นรูปตารางประกอบความเรียง

5.4 สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

1. สถานภาพของตัวอย่างประชากร

ชุดที่ 1 สถานภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ในภาคเหนือ

1.1 ตัวอย่างประชากรผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.6 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 42 - 47 ปี วุฒิปริญญาตรี ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มีอายุราชการมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป มีหน้าที่รับผิดชอบทั้งบริหารและสอน โดยสอนวิชาสามัญ จำนวน 1 - 5 คาบ และสอนวิชาอาชีพ จำนวน 1 - 5 คาบ

1.2 ตัวอย่างประชากรครูผู้สอน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.4 มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี วุฒิปริญญาตรี อายุราชการ 11 - 15 ปี มีหน้าที่รับผิดชอบสอนวิชาสามัญ จำนวน 2 - 4 คาบ และสอนวิชาอาชีพ จำนวน 2 - 4 คาบ มากที่สุด ร้อยละ 52.2 และร้อยละ 66.3 ตามลำดับ

ชุดที่ 2 ลักษณะการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ในภาคเหนือ

1.3 ตัวอย่างประชากรผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 96.7 เป็นเพศชายและร้อยละ 3.3 เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี วุฒิปริญญาตรี ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานบริหารในตำแหน่งปัจจุบันมากกว่า 20 ปี และมีหน้าที่รับผิดชอบสอน โดยสอนวิชาสามัญ จำนวน 1 - 5 คาบ สอนวิชาอาชีพบ้างเล็กน้อย และเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน โดยได้รับการอบรมจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.4 ตัวอย่างประชากรครูผู้สอน ร้อยละ 69.8 เป็นเพศชาย และร้อยละ 30.2 เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 23 - 35 ปี วุฒิปริญญาตรี อายุราชการ 1 - 5 ปี ระดับชั้นที่เคยสอนมาก่อนสอนชั้นมัธยมศึกษา คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 , 5 , 6 จำนวนคาบที่ทำการสอนในปีการศึกษาี้ จำนวน 10 - 15 คาบ/สัปดาห์ และเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน โดยได้รับการอบรมจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับวิทยาลัยครูในท้องถิ่นที่ใกล้เคียง

1.5 ตัวอย่างประชากรนักเรียน ร้อยละ 59.8 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 40.2 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 13 - 14 ปี มาเรียนในลักษณะแบบปกติ 5 วัน/สัปดาห์ เรียนวิชาอาชีพและฝึกปฏิบัติที่โรงเรียนโดยมีครูเท่านั้น เป็นผู้สอน นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ได้เรียนวิชาบังคับแกนและวิชาบังคับเลือก ครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ และอยากให้ โรงเรียนได้เปิดวิชาอาชีพที่นอกเหนือจากที่เรียนอยู่ ร้อยละ 87.1 เมื่อจบการศึกษาแล้ว ร้อยละ 74.2 มีความเห็นว่า อยากเรียนต่อ มากที่สุด และร้อยละ 17.7 ออกไปประกอบอาชีพ บ้างเล็กน้อย

2. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

2.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนมีดังนี้ โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวนทั้งสิ้น 83 โรงเรียน ร้อยละ 89.2 อยู่ไกลจากอำเภอ ในระยะทาง 7 กิโลเมตรขึ้นไป มีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระยะทาง 1 - 10 กิโลเมตร และมีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา อยู่ไกลในระยะทาง 11 - 20 กิโลเมตร มีพื้นที่บริเวณของโรงเรียน ระหว่าง 1 - 10 ไร่ มีอาคารเรียน จำนวน 1 - 2 หลัง และจำนวนห้องเรียน 11 - 20 ห้อง มีชั้นเรียนก่อนประถมศึกษา จำนวน 1 - 2 ห้อง ชั้นประถมศึกษา จำนวน 7 - 12 ห้อง และชั้นมัธยมศึกษา มีจำนวน 1 - 2 ห้อง ครูในโรงเรียน ร้อยละ 85.4 มีจำนวน 1 - 10 คน ที่สอนระดับชั้นประถมศึกษา สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยเฉลี่ยจำนวนโรงเรียนละ 1 - 5 คน สอนทั้งระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยเฉลี่ยจำนวนโรงเรียนละ 5 - 10 คน

การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ ในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ได้มีวิธีการส่งเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรม หรือจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ มากที่สุด ร้อยละ 91.1 ผู้บริหารส่วนใหญ่พอใจมากที่นักเรียนได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้น

ปัญหาด้านการจัดบุคลากรนั้น พบมากที่สุด คือ บุคลากรมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ ร้อยละ 84.4 รองลงมาได้แก่ บุคลากรไม่ความพร้อมและความถนัดในด้านการสอน ร้อยละ 74.4 นอกจากนี้ยังมีบุคลากรไม่ตรงกับวิชาเอกที่จบมา และบุคลากรมีงานสอนเพิ่มมากขึ้นใน 2 ระดับ คือ ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3.3 งานวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าได้มีการประชุม ปรึกษาหารือกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 77.1 รองลงมา ร้อยละ 60.2 ได้มีการประชุม ปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนจัดให้มีการนิเทศภายใน โดยผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 92.8 และได้มีตารางกำหนดการนิเทศเดือนละครั้ง มากที่สุด ร้อยละ 38.5

ผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า ได้ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอน หลาก ๆ อย่างในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดให้มีการเอกสารทางวิชาการแก่ครูอยู่เสมอ ๆ มากที่สุด ร้อยละ 91.9 รองลงมา ร้อยละ 67.5 ส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ครูนำความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์วิชาการกลุ่ม ในด้านสื่อการสอนมากที่สุด โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบโดยให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ มีการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนโดยสอนซ่อมเสริม หลังเวลาสอนมากที่สุด

3.4 การจัดสรรทรัพยากร

3.4.1 การจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ได้รับงบประมาณจากองค์กรในชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 66.3 รองลงมา ร้อยละ 28.9 ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ งบประมาณที่ได้รับโรงเรียน ได้จัดสรรสัดส่วนใช้ในด้านงานวิชาการมากที่สุด รองลงมา เป็นงบด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวางแผนงบประมาณของโรงเรียน คณะครูและกรรมการศึกษา มีส่วนในการวางแผนมากที่สุด และกรรมการศึกษามีส่วนให้ความเห็นชอบมากที่สุด ในวิธีใช้งบประมาณของโรงเรียน รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนให้ความเห็นชอบ

ปัญหาด้านงบประมาณ ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า โรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อยและไม่เพียงพอกับความต้องการ ร้อยละ 54.2 และร้อยละ 44.6 ได้รับจัดสรรงบประมาณล่าช้าไม่ทันการ

3.4.2 ด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าภายในบริเวณโรงเรียนมีสนามกีฬา มากที่สุด และมีห้องสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ นอกเหนือจากห้องเรียน คือ ห้องประชุม

วัสดุ ครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ ร้อยละ 80.7 และมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยที่สุด วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่โรงเรียนมีความต้องการใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด คือ เอกสารประกอบหลักสูตร โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับครู นักเรียน และเครื่องมือวิทยาศาสตร์ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่มีปัจจุบันได้ใช้ของเดิมที่มีอยู่มากที่สุด รองลงมาได้รับการจัดสรรใหม่บางส่วน

ปัญหาด้านอาคารเรียน วัสดุ ครุภัณฑ์ นั้น โรงเรียนมีอาคารเรียนไม่เพียงพอ และขาดห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ ครุภัณฑ์ได้รับการจัดสรรมาน้อย และวัสดุฝึกได้รับไม่เพียงพอกับความต้องการ

4. ข้อมูลจากครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

4.1 การวางแผนดำเนินการและประสานงาน

ครูผู้สอนเห็นว่าโรงเรียนได้มีการจัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินงาน จำนวน 1 - 5 คน ได้มีการเตรียมงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระยะเวลา 1 - 3 เดือน การเตรียมเพื่อเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนได้มีการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นอันดับแรก มีการปรับปรุงงานด้านวิชาการ มากที่สุด รองลงมาคืองานธุรการและงานบุคลากร โรงเรียนได้คัดเลือกครูตามประสบการณ์การสอน เพื่อสอนในชั้นมัธยมศึกษา

ปัญหาในเรื่องของการดำเนินงานและประสานงาน คือ งบประมาณมีไม่เพียงพอในการดำเนินงาน รองลงมา ขาดบุคลากรในการสอนเฉพาะวิชา และขาดการนิเทศติดตามผล

4.2 การจัดบุคลากร

ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดบุคลากรเข้าสอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้จัดสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และความสนใจ และได้เชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน รองลงมามาจากกรมศาสนา และเกษตรอำเภอ การส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน โดยมีการร่วมกันวางแผนงานและถือเป็นผลงานทางวิชาการ ความรู้สึกต่อการเปิดสอนระดับชั้นมัศึกษานั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่พอใจมากกว่าที่นักเรียนได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ครูยังมีปัญหาในเรื่องของการสอนเพราะไม่เคยสอนมาก่อน

ปัญหาด้านการจัดบุคลากรมีมากที่สุด คือ บุคลากรไม่เพียงพอ และขาดบุคลากรเฉพาะวิชา ครูต้องรับภาระงานสอนมากเกินไป ขาดบุคลากรที่สอนวิชาบังคับแก่น และครูขาดประสบการณ์ในการสอนชั้นมัธยมศึกษา

4.3 งานวิชาการ

ครูผู้สอน มีความคิดเห็นว่า การเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น โรงเรียนได้มีการประชุมปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มากที่สุด ร้อยละ 71.1 รองลงมา ร้อยละ 51.1 ได้ประชุมกับครูภายในโรงเรียน

ด้านการเรียนการสอนนั้นครูผู้สอนเห็นว่า ร้อยละ 53.8 ได้รับการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ส่วนการนิเทศภายในครูส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนได้มีตารางกำหนดการนิเทศสัปดาห์ละครั้ง โดยได้รับการนิเทศจากผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่มากที่สุด ร้อยละ 63.6

การส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิควิธีการสอน ครูผู้สอนเห็นว่า ได้มีการปฏิบัติโดยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนมากที่สุด ร้อยละ 78.4 รองลงมา ได้แก่ การดูงานการเรียนการสอนจากโรงเรียนอื่น ๆ โรงเรียนร้อยละ 47.0 ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากครูวิชาการสำนักงานกลุ่ม และศูนย์วิชาการกลุ่ม โรงเรียนได้จัดรูปแบบปกติโดยให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียน ร้อยละ 91.7 และมีโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์บางโรงเรียน ได้ส่งนักเรียนไปเรียนวิชาชั้นที่ วิทยาลัยการอาชีวนครสวรรค์ ร้อยละ 1.4 การสอนซ่อมเสริมโรงเรียนได้จัดสอนซ่อมเสริมเป็นรายวิชามากที่สุด รองลงมาได้สอนช่วงหลังเวลาสอน และมีการสอนซ่อมเสริมในวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ ครูผู้สอน เห็นว่า โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน ร้อยละ 37.1 งบประมาณไม่เพียงพอ ร้อยละ 23.5 และห้องสมุดมีหนังสือ เอกสาร ไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้า

4.4 ด้านการจัดสรรทรัพยากร

4.4.1 ด้านอาคารสถานที่ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ภายในบริเวณโรงเรียน มีเรือนเพาะชำ และสนามกีฬา และมีห้องที่นอกเหนือจากห้องเรียน คือ ห้องประชุม

4.4.2 วัสดุ ครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน นั้นไม่เพียงพอ กับความต้องการของนักเรียน โรงเรียนมีความต้องการใช้ โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับครูและนักเรียน มากที่สุด ร้อยละ 84.8 รองลงมา ได้แก่ หนังสือ เอกสารประกอบหลักสูตร ร้อยละ 82.2 หนังสืออ่านเพิ่มเติม ร้อยละ 79.9 อุปกรณ์ในการสอนวิชาชีพ ร้อยละ 79.5 และเครื่องมือ วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 78.8 วัสดุ ครุภัณฑ์ ส่วนใหญ่ใช้ของเดิมที่มีอยู่

โรงเรียนมีปัญหาด้านอาคาร วัสดุครุภัณฑ์ มากที่สุด คือ วัสดุ ครุภัณฑ์ ไม่เพียงพอ ขาดห้องวิทยาศาสตร์ และห้องเรียนไม่เพียงพอ

4.4.3 สื่อการสอน

ครูผู้สอน มีความเห็นว่า สื่อการสอนมีไม่เพียงพอ ร้อยละ 84.8 โรงเรียนได้ยืมสื่อการสอนจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน มากที่สุด รองลงมาได้รับบริจาคจาก ชุมชนและผู้ปกครองและได้รับการจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ น้อยที่สุด ร้อยละ 9.5 ครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้มีการผลิตสื่อการสอนเอง และได้ให้นักเรียนช่วยกัน ผลิตขึ้นเองบ้าง โรงเรียนมีความจำเป็นใช้สื่อการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 99.2 รองลงมา คือ วิชาชีพ ร้อยละ 93.9 ภาษาไทย ร้อยละ 92.2 สังคมศึกษา 73.9 ภาษาอังกฤษ ร้อยละ 50.4 และคณิตศาสตร์ ร้อยละ 36.7

4.5 ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์และจูงใจให้นักเรียนได้มาเรียนต่อ ร้อยละ 71.2 โดยมีคณะทำงาน จำนวน 1 - 5 คน ได้เชิญผู้ปกครองมาประชุมที่โรงเรียน มากที่สุด ร้อยละ 53.8 และมีการจูงใจให้นักเรียนมาเรียน โดยที่โรงเรียนไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา รองลงมา คือ ได้จัดบริการอาหารกลางวันสำหรับ นักเรียน นอกจากนี้ยังได้หาหนังสือให้ยืมเรียน พร้อมทั้งมีการจัดที่นั่งสำหรับนักเรียนที่อยู่ห่างไกล ผลของการประชาสัมพันธ์ทำให้โรงเรียนและประชาชนในเขตบริการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมากที่สุด รองลงมา คือ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนั้น โรงเรียน ขยายโอกาสและโรงเรียนภายในกลุ่มโรงเรียนให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน

ปัญหาในการประชาสัมพันธ์ นั้น ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ ความไม่เข้าใจในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง ความห่างไกล และมีความลำบากในการเดินทางไปประชาสัมพันธ์ อีกทั้งผู้ปกครองยังต้องการใช้แรงงานเด็กอยู่ และมีความไม่มั่นใจในการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาชั้นนี้ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา จึงมีปัญหาคือ ด้านการสื่อสาร

5. ข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนการสอน

5.1 ด้านการจัดกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน กลุ่มวิชาการ กลุ่มประสบการณ์อาชีพ

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนได้เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยเรียนกลุ่มวิชาการมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อาชีพ มากที่สุด ร้อยละ 76.1 รองลงมา ได้จัดเรียนกลุ่มวิชาการและกลุ่มประสบการณ์อาชีพเท่า ๆ กัน และเลือกเรียนกลุ่มประสบการณ์อาชีพมากกว่ากลุ่มวิชาการ รายวิชาที่ครูไม่ทราบจุดประสงค์การเรียนรู้อีกได้แก่ รายวิชาเลือกเสรี กิจกรรมอิสระของผู้เรียน นอกจากนั้นมียารายวิชาภาษาต่างประเทศ พละนาฏศิลป์ ศิลปะ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ตามลำดับ โรงเรียนได้เปิดสอนวิชาเลือก โดยได้จัดตามความต้องการและความพร้อมของโรงเรียนเป็นอันดับแรก การจัดสอนวิชาเลือกเสรีที่เน้นวิชาชีพ คือ กลุ่มวิชางานผลิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหาในด้านการจัดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่ามีปัญหาการขาดบุคลากรในการสอนวิชาเฉพาะด้านเป็นอย่างมาก ร้อยละ 79.3 โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดครูวิชาเอกวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ครูไม่มีความถนัดในการสอน อีกทั้งได้เสนอแนวทางแก้ปัญหา คือ โดยส่งครูให้เข้ารับการฝึกอบรม ขอความช่วยเหลือจากครูภายในกลุ่มโรงเรียนมาช่วยสอนใช้วิทยากรพิเศษในท้องถิ่น ให้ไปฝึกงานตามสถานประกอบการภายในท้องถิ่น และให้ค่าตอบแทนวิทยากร

5.2 ด้านการเรียนการสอน

ผู้บริหารมีความเห็นว่าได้ดำเนินการ เตรียมกระบวนการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น ร้อยละ 84.8 และยังไม่ได้ดำเนินการ ร้อยละ 15.2 การดำเนินการได้สำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชน มากที่สุด นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนโครงการในการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ กระบวนการในการวัดผล บ้างเล็กน้อย และการดำเนินการจัดทำจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะและกระบวนการในการวัดผลวิชาต่าง ๆ ได้ร่วมกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัด ร้อยละ 78.3 โดยการจัดส่งครูร่วมประชุมกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัด มากที่สุด ร้อยละ 50.0 รองลงมา ได้มีการจัดตั้งผู้รับผิดชอบรายวิชาและเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยในการปรับเนื้อหาสาระ โรงเรียนได้มีแนวทางในการจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ และแผนการสอนของกลุ่มโรงเรียน และได้จัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ และแผนการสอนทุกรายวิชา

การเตรียมการกำหนดการสอนและแผนการสอนนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ได้ดำเนินการโดยจัดอบรมครูเกี่ยวกับการกำหนดการสอนและแผนการสอนร่วมกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัด และมีการติดตามผลการใช้กำหนดการสอนและแผนการสอน โดยจัดให้มีการตรวจแผนการสอนมากที่สุด และจัดให้มีการสังเกตการสอนอีกด้วย

การวัดและประเมินผล โรงเรียนได้ดำเนินการ โดยมอบหมายให้ครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ออกข้อสอบเอง ถึงร้อยละ 70.7 รองลงมา ได้ใช้ข้อสอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง การจัดทำตารางสอนโรงเรียนได้ดำเนินการ โดยจัดสอนครบโครงสร้างของหลักสูตร 35 คาบ/สัปดาห์ ที่โรงเรียนมากที่สุด และนอกจากนี้มีบางโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ได้จัดส่งนักเรียนไปเรียนที่วิทยาลัยการอาชีวนครสวรรค์

การประสานงานกับหน่วยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน นั้นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ยังไม่ได้ดำเนินการ ร้อยละ 33.7 และได้ดำเนินการ ร้อยละ 56.3 โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานอื่นของรัฐในระดับตำบล มากที่สุด และได้ประสานงานกับวิทยาลัยครู น้อยที่สุด การจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้ดำเนินการขอสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มากที่สุด นอกจากนี้ได้ขอซื้อสื่อการสอนบางส่วนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลและอำเภอ และได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างสื่อ และอุปกรณ์บ้างเล็กน้อย

5.3 ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีปัญหากับสื่อและวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ร้อยละ 60.9 ขาดงบประมาณในการจัดซื้อเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ และกระบวนการรายวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น นั้น โรงเรียนขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำทั้งด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการมากที่สุด และไม่มีรูปแบบและวิธีการที่ชัดเจนในการปฏิบัติ อีกทั้งครูมีความรู้ไม่เพียงพอในการปรับจุดประสงค์

ปัญหาในการใช้แผนการสอนผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า ครูไม่ใช่และไม่
 เข้าใจการใช้แผนการสอน ตลอดจนไม่ใช่สื่อการสอนตามที่ระบุไว้ในแผนการสอน ส่วนปัญหาการ
 ปรับวิธีการเรียนการสอน นั้น ครูมีความรู้และเทคนิคและวิธีการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาไม่เพียงพอ
 และขาดความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนวัยรุ่น และยังสอนด้วยวิธีเดียวกันกับการสอนเด็กประถมศึกษา
 โรงเรียนมีปัญหาในการส่งเสริมการเรียนวิชาชีพให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน โดยมีปัญหา
 ในการขาดทุนงบประมาณให้การสนับสนุนการลงทุนแก่นักเรียน รองลงมา ขาดผู้รับผิดชอบในการ
 ประสานงานด้านการจำหน่ายและแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์กับโรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมทั้ง
 ผลิตผลของโรงเรียนไม่สม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียน มีปัญหาใน
 ด้านงบประมาณในการสนับสนุนและส่งเสริม อีกเช่นกัน

5.4 การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการจัดบุคลากร
 โดยจัดให้สอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และมีความสนใจ มากที่สุด ร้อยละ 80.4 พร้อมทั้ง
 ได้จัดให้สอนหลายวิชา มีการเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอนและให้ความรู้แก่นักเรียนบ้างเป็น
 ครั้งคราว การจัดสถานที่เรียนโดยจัดให้นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนเดิมปกติและมีบางโรงเรียน
 ได้ใช้อาคารชั่วคราวเป็นห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ นักเรียนได้ใช้สถานที่ภายในโรงเรียนเป็น
 สถานที่ฝึกงานอาชีพ รองลงมา ได้ฝึกงานอาชีพกับวิทยากรในท้องถิ่น น้อยที่สุด คือ จัดให้นักเรียน
 ได้ฝึกงานอาชีพกับสถานประกอบการ

5.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม

การจัดการเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า มีปัญหาจำนวนครูไม่เพียงพอ ร้อยละ 95.7 และบุคลากรมีความรู้และวุฒิไม่ตรงกับรายวิชาที่ต้องการ อีกทั้งบุคลากรไม่สนใจในการพัฒนาตนเอง และมีปัญหาในการจัดงบประมาณไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น งบประมาณได้รับการจัดสรรล่าช้าไม่ทันการที่กำหนดที่จะใช้ โรงเรียนขาดห้องปฏิบัติการทดลอง วิทยาศาสตร์ และไม่มีห้องปฏิบัติการวิชาการงานและอาชีพ ขาดงบประมาณในการจัดสถานที่ฝึกงานในโรงเรียน ในชุมชนไม่มีสถานที่ฝึกงานอาชีพ และสถานที่ฝึกงานอาชีพอยู่ไกลจากโรงเรียน การคมนาคมไม่สะดวก

6. ข้อมูลจากครูผู้สอนเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนการสอน

6.1 ด้านลักษณะการจัดกลุ่มสมรรถภาพพื้น กลุ่มวิชาการ กลุ่มประสบการณ์อาชีพ

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการจัดการเรียน

การสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ร้อยละ 100.0 โดยเรียนกลุ่มวิชาการมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อาชีพ มากที่สุด รองลงมาได้เรียนกลุ่มวิชาการและกลุ่มประสบการณ์อาชีพที่เท่า ๆ กัน ร้อยละ 36.3 และได้เรียนกลุ่มประสบการณ์อาชีพมากกว่ากลุ่มวิชาการ เพียงร้อยละ 10.2

โรงเรียนได้จัดสอนวิชาบังคับแกน ในจำนวน 1 - 4 คาบ/สัปดาห์ ร้อยละ 72.8 ส่วนวิชาบังคับเลือกนั้น ก็ได้จัดสอนในจำนวน 1 - 4 คาบ/สัปดาห์ ร้อยละ

56.4 รายวิชาบังคับแกนที่โรงเรียนทุกโรงได้เปิดสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2534

คือ ท 102 ภาษาไทย ว 102 วิทยาศาสตร์ ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 2 ล 102 ประเทศ
ของเรา พ 102 พละนามัย เพราะเป็นวิชาบังคับที่ทุกคนเรียนเหมือนกันทั่วประเทศ ส่วนวิชา
บังคับเลือกนั้น โรงเรียนได้เปิดสอนรายวิชาที่อยู่ในกลุ่มวิชาการงานมากที่สุด รองลงมา ได้แก่
กลุ่มวิชาสังคม และกลุ่มวิชาพละนามัย

6.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านลักษณะการจัดกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน กลุ่มวิชาการ และกลุ่มประสบการณ์อาชีพ

ครูผู้สอนเห็นว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านหลักสูตร มากที่สุด คือ ครูส่วนใหญ่
ไม่เข้าใจหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีเอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ และครูขาดประสบ
การณ์ในการสอนชั้นมัธยมศึกษา ปัญหาในการสอนวิชาบังคับนั้น คือ ขาดบุคลากรวิชาเอก
วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มากที่สุด รองลงมา ขาดอุปกรณ์การทดลองวิทยาศาสตร์ และขาดตำรา
ที่จะค้นคว้า ส่วนปัญหาในการสอนวิชาเลือกและวิชาเลือกเสรี พบมากที่สุด คือ ขาดงบประมาณ
และขาดบุคลากรผู้ชำนาญทางด้านวิชาชีพ ตลอดจนขาดสื่อ อุปกรณ์ และวัสดุฝึก

6.2 การจัดการเรียนการสอน

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการปรับจุดประสงค์วิชาต่าง ๆ
ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยได้ศึกษาวิเคราะห์ จุดหมาย
โครงสร้างของหลักสูตร มากที่สุด และให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในการปรับวิธี
การเรียนการสอน โรงเรียนได้ดำเนินการจัดเนื้อหาวิชาทั้งในและนอกห้องเรียน และจัดให้เรียน
ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เพียงร้อยละ 17.9

ผู้บังคับบัญชาดำเนินการจัดประชุมชี้แจงให้ครูทราบถึงขอบข่ายและแนวปฏิบัติ
โดยได้จัดหนังสือและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินผลให้ศึกษา และได้ส่งเข้าอบรมเกี่ยวกับ
การวัดและประเมินผล น้อยที่สุด และครูได้รับความช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาในด้านการจัดการ
เรียนการสอนโดยจัดหนังสือและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ศึกษา มีการเชิญ
วิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องที่มีปัญหา และได้มีการส่งเสริมให้ไปสังเกตการสอนในโรงเรียนที่
เป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการเรียนการสอน ภาคเรียนละครั้ง การจัดทำเครื่องมือการวัดผล

ครูผู้สอนได้ดำเนินการจัดทำข้อสอบทุกจุดประสงค์ มากที่สุด ส่วนปัญหาการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ และกระบวนการวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น มีปัญหามากที่สุด คือ ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการจัดทำ และไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการปฏิบัติ อีกทั้งครูมีความรู้ไม่เพียงพอในการที่จะปรับจุดประสงค์

6.3 ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

ครูผู้สอนได้ดำเนินการสอนหลายวิชานอกจากวิชาที่ถนัด มากที่สุด ร้อยละ 70.2 รองลงมาได้เชิญวิทยากรมาช่วยสอน และให้ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล และอำเภอมาช่วยสอน การจัดสถานที่เรียนและห้องปฏิบัติการนั้น ส่วนใหญ่ได้ใช้อาคารเรียนชั่วคราวเป็นห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ มีการจัดสถานที่เก็บรักษาสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์การเรียนการสอน หรือมีเจ้าหน้าที่คอยบริการสื่อ กว๊าย

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียนนั้น ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการใช้ห้องสมุด มากที่สุด ร้อยละ 78.5 รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี

ปัญหาในการวัดผลและประเมินผล ส่วนใหญ่มีปัญหา ถึงร้อยละ 99.2 โดยเฉพาะกลุ่มวิชาบังคับแกน รองลงมา ได้แก่ กลุ่มวิชาเลือกเสรี และกลุ่มวิชาบังคับเลือก และกลุ่มวิชาเลือก ตามลำดับ ปัญหาบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน นั้น มีปัญหามากที่สุด คือ ครูไม่ได้รับการอบรมและพัฒนาวิชาชีพ รองลงมา ได้แก่ ครูมีความรู้ด้านเนื้อหาวิชาไม่เพียงพอ และปัญหาส่วนหนึ่ง คือ วิทยากรไม่มีค่าสอน และปัญหาการจัดสถานที่และห้องปฏิบัติการ มีปัญหาถึงร้อยละ 96.6 ส่วนใหญ่มีห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีห้องปฏิบัติการวิชาการงานและวิชาชีพ อาคารเรียนชำรุดทรุดโทรม ไม่มีพื้นที่สำหรับฝึกด้านเกษตรกรรม และมีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม

7. ข้อมูลนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

7.1 ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน

นักเรียนมีความเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับมาก นักเรียนได้เรียนเต็มเวลา 35 คาบ/สัปดาห์ อีกทั้งมีการไปเรียนจากแหล่งวิทยาการในชุมชน ครูใช้อุปกรณ์และเอกสารประกอบการสอน และมีวิทยากรในท้องถิ่นมาให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพแก่นักเรียนอยู่ในระดับน้อย

7.2 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

นักเรียนมีความเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนคิดว่านักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนมีอุปกรณ์การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และอุปกรณ์ในการฝึกงาน วิชาการงานและอาชีพไม่เพียงพอ

7.3 ความคิดเห็นต่อประโยชน์จากการเรียน

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนคิดว่าได้ความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย

7.4 ความเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง

นักเรียนมีความเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง อยู่ในระดับปานกลาง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8. ข้อมูลโรงเรียนที่ได้จากแบบบันทึกสภาพการจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ในภาคเหนือ

8.1 ด้านการจัดหลักสูตร

โรงเรียนทุกโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน
ได้เปิดสอนโดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
ส่วนใหญ่จัดโดยเน้นกลุ่มประสบการณ์อาชีพมากกว่ากลุ่มวิชาการ รองลงมา จัดโดยเน้นกลุ่มวิชาการ
และกลุ่มประสบการณ์อาชีพที่เท่า ๆ กัน และจัดโดยเน้นวิชาการมากกว่าประสบการณ์อาชีพ
ตามลำดับ

8.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ครูได้มีการเตรียมความพร้อมในการสอน โดยได้จัดทำบันทึก
เตรียมการสอน เตรียมสื่อการสอนล่วงหน้า ศึกษาแผนการสอนก่อนสอน และโรงเรียน
ส่วนใหญ่ได้เปิดเรียน 2 ภาคเรียนต่อปี จัดสอนวิชาการโดยครูประจำชั้นและประจำวิชา ส่วน
วิชาวิทยาศาสตร์ได้สอนในห้องเรียนเดิมปกติเพราะโรงเรียนขาดห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์
การจัดสอนวิชาอาชีพนั้น ส่วนใหญ่ให้ครูภายในโรงเรียนที่มีความชำนาญสอน ร้อยละ 74.2
และมีโรงเรียนบางโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ได้จัดให้นักเรียนได้ไปเรียนที่วิทยาลัยการอาชีวะ
นครสวรรค์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8.3 ด้านบรรยากาศและสภาพที่ส่งเสริมการเรียนการสอน

ลักษณะของห้องเรียนมีสภาพที่สะอาดเรียบร้อย น่าเรียน

และมีบางโรงเรียนได้ใช้อาคารชั่วคราวเป็นห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ การจัดบรรยากาศในการสอนวิชาอาชีพและวิชาวิทยาศาสตร์โรงเรียนได้จัดให้เรียนที่ห้องเรียนเดิมปกติ โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดอุปกรณ์ในการทดลองวิทยาศาสตร์ ในการสอนวิชาสามัญ โรงเรียนมีสถานที่และบริเวณกว้างขวางและเพียงพอในการจัดกิจกรรมทางผลศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการนำวัสดุในท้องถิ่นมาผลิตสื่อการสอน ได้เชิญผู้มีความชำนาญด้านต่าง ๆ มาให้ความรู้แก่นักเรียนทั้งเล็กน้อย แหล่งวิทยากรที่มีในโรงเรียน คือ ห้องสมุด และการจัดป้ายนิเทศ

8.4 ด้านวิธีการจัดกิจกรรมเสริม

โรงเรียนมีการแสดงผลงานทางด้านการช่าง ด้านการเกษตร แสดงผลงานทางด้านศิลปะของนักเรียน กิจกรรมตามหลักสูตรที่โรงเรียนได้จัดมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ส่วนกิจกรรมเสริมที่ได้รับความนิยมจากนักเรียนมากที่สุดคือ กิจกรรมกีฬา

8.5 ด้านความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

ประชากรในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ ประกอบอาชีพทำนา รองลงมา มีการทำสวน ทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง ทำไร่ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และแกะสลัก ตามลำดับ นักเรียนส่วนใหญ่มีความพอใจในระดับปานกลางในการเรียนวิชาอาชีพในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคเหนือ มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 5 ด้าน คือ ด้านวางแผนการดำเนินการและการประสานงาน การจัดบุคลากร ด้านงานวิชาการ ด้านจัดสรรทรัพยากร ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ

1.1 ด้านการวางแผนดำเนินการและประสานงาน

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเป็นอย่างสูง และตระหนักว่าการส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงขึ้นเป็นภารกิจที่จำเป็นและเร่งด่วน จึงกำหนดนโยบายให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 - 2534 มีโรงเรียนที่เข้าโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 216 โรงเรียน ต่อมาในปีการศึกษา 2534 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ปรับนโยบายเพื่อขยายการดำเนินงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงเสนอขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี ดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับการอนุมัติตามที่เสนอ จึงได้มีโรงเรียนเปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นอีก 1,150 โรงเรียน และประมาณการว่าจะเปิดสอนเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 1,000 โรงเรียน ดังนั้นเมื่อถึงปีการศึกษา 2537 คาดว่าจะมีโรงเรียนเปิดสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสิ้นประมาณ 4,500 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารร้อยละ 49.4 เห็นว่า การวางแผนดำเนินงานได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานในการทำหน้าที่ในจำนวน 1 - 5 คน และร้อยละ 80.7 มีระยะเวลาในการเตรียมงานตามโครงการอยู่ในระหว่าง 1 - 3 เดือน การเตรียมการเพื่อเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น

มีการสำรวจความต้องการของชุมชนก่อนเป็นอันดับแรก มีการประชาสัมพันธ์ผู้ปกครองและนักเรียน ประกาศรับสมัครนักเรียน มีการวางแผน ส่งครูเข้าอบรม เตรียมอาคารเรียน ห้องเรียน โรงเรียนมีการปรับปรุงงานด้านวิชาการ มากที่สุด ร้อยละ 89.2 รองลงมาคือ งานบุคลากร งานปรับปรุงอาคารสถานที่ งานธุรการ การเงิน การคัดเลือกครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้คัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอกของครูผู้สอน ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงาน คือ การติดต่อกับหน่วยงานราชการ มีความล่าช้า และโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากหน่วยงานราชการ ของอำเภอและจังหวัด

ข้อมูลจากครูผู้สอนร้อยละ 65.2 เห็นว่าโรงเรียนได้มีการจัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินงาน ในจำนวน 1 - 5 คน มีการเตรียมงานตามโครงการ 4 ในระยะเวลา 1 - 3 เดือน เช่นกัน การเตรียมงานเพื่อเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษา ได้มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นอันดับแรก ร้อยละ 24.6 มีการปรับปรุงงานด้านวิชาการมากที่สุด ร้อยละ 78.0 รองลงมาคือ งานธุรการและงานบุคลากร คัดเลือกครูตามประสบการณ์ เพื่อเข้าสอนในชั้นมัธยมศึกษา ส่วนปัญหาในเรื่องของการดำเนินการและประสานงาน ครูผู้สอน ร้อยละ 22.0 เห็นว่า งบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงาน รองลงมาขาดบุคลากรในการสอน เฉพาะวิชา และการขาดการนิเทศติดตามผล

จากข้อมูลดังกล่าว เห็นได้ว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นตรงกันในเรื่องการจัดตั้งคณะทำงานและการเตรียมการภายในโรงเรียน อีกทั้งงานวิชาการที่โรงเรียนต้องปรับปรุงมากที่สุด ดังที่ กิติมา ปรีดีติลก (2532) กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง และมีความสำคัญมากต่อหน่วยงานการศึกษาหรือโรงเรียน เปรียบเสมือนเป็นหัวใจของโรงเรียนทีเดียว การบริหารงานของโรงเรียนทุกอย่าง ก็เพื่อตอบสนองความสำเร็จของผลงานวิชาการในการบริหารงานในโรงเรียน ส่วนในเรื่องของปัญหาการดำเนินงานนั้น

ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่างกัน โดยผู้บริหารเห็นว่า การติดต่อกับหน่วยงานราชการเป็น ปัญหาที่สุด และพบว่าส่วนใหญ่ในระยะแรก ๆ โรงเรียนได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอง โดยเฉพาะ ด้านการเตรียมอาคารเรียน ห้องเรียน แม้กระทั่งโต๊ะ เก้าอี้ โดยพบว่ามีบางโรงเรียนได้ขอ รับบริจาคจากผู้ปกครอง ชุมชน และวัด ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี เพื่อที่จะให้บุตร และหลานของตน ได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น ที่อยู่ใกล้บ้านหรือในชุมชนของตนเอง ส่วนครูผู้สอนเห็นว่าปัญหาในการดำเนินงานและการประสานงาน ที่สำคัญที่สุด คือ งบประมาณไม่ เพียงพอในการดำเนินงาน รองลงมา ขาดบุคลากรในการสอนเฉพาะวิชา และขาดการนิเทศ ติดตามผล ดังที่ผลการวิจัยของ ลดาพร พันธุ์ประยูร (2529) ได้พบว่า การจัดการนิเทศการ ศึกษาภายในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จนั้น ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากขาดการวางแผนดำเนินการ นิเทศอย่างเป็นทางการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ฉายะเกษตริน (2529) พบว่า ในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า การเตรียมการดำเนินการในระยะเริ่มแรกนี้ ควรจะมี การเตรียมการในเรื่องของงบประมาณ การอบรมบุคลากรในการสอนเฉพาะวิชา เพื่อจะได้ไม่เกิด ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามมา และมีการระยะเวลาในการวางแผนการเตรียมการเปิด เรียนชั้นมัธยมศึกษา ในระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี จากการได้ไปสังเกตและสัมภาษณ์กับผู้บริหาร ได้รับคำตอบว่า ส่วนใหญ่จะได้รับการเสนอขอให้เปิดสอนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ชั้นพื้นฐาน จึงอยู่ในภาวะจำยอมเพื่อสนองตอบนโยบายของหน่วยเหนือและเพื่อประโยชน์การศึกษา ของชาติ ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนไม่ได้มีความพร้อมเต็มที่นัก

1.2 การจัดบุคลากร

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดบุคลากร เพื่อเข้าสอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้จัดให้สอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์ และความสนใจ และได้ให้ครูประถมศึกษามาช่วยสอน อีกทั้งได้เชิญวิทยากรจากภายนอกมาช่วยสอนโดยมาจากการศาสนา คือ วัด นอกจากนี้มีเกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ได้มาให้ความรู้แก่นักเรียนบ้าง เป็นครั้งคราว มีบุคลากรจากโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษามาช่วยสอน

การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ ในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า ได้มีวิธีการส่งเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรม หรือจัดประชุม เชิงปฏิบัติการ มากที่สุด ร้อยละ 91.6 ส่วนครูผู้สอนเห็นว่า ได้ร่วมกันวางแผนงานและถือเป็นผลงานทางวิชาการ ดังที่ กิติมา ปรีดีติติก (2532) กล่าวว่า การประชุมพบปะเพื่อปรึกษากัน เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะทำงานด้วยกันทำให้เกิดความมั่นใจที่จะปฏิบัติงานให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานของตน

ในการเปิดชั้นมัธยมศึกษาทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่า มีความรู้สึกพอใจมากที่นักเรียนได้มีโอกาสได้เรียนสูงขึ้นส่วนปัญหาการจัดบุคลากรนั้น ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า บุคลากรมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ และครูผู้สอนเห็นว่า ขาดบุคลากรเฉพาะวิชา ครูต้องรับภาระงานสอนมากเกินไป ขาดบุคลากรที่สอนวิชาบังคับแก่น อย่างไรก็ตามครูผู้สอนได้ประสบปัญหาในเรื่องของการสอนเพราะไม่เคยสอนมาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับ สมพงษ์ นลสูงเนิน (2531) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่รับนักเรียนได้ต่ำกว่าเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่า กรมสามัญศึกษา ไม่สามารถจัดสรรอัตรากำลังครู ให้ได้ตรงตามที่โรงเรียนต้องการ ครูไม่มีความรู้ในสาขาวิชาที่สอนและสอนหลายรายวิชา มากเกินไป

การจัดบุคลากรสอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้นได้จัดให้สอนตามประสบการณ์และความสนใจของผู้สอน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2526) ที่ได้เสนอแนวทางในการจัดครูเข้าสอน โดยพิจารณา จัดตามวิชาเอก จัดตามวิชาโท จัดตามรายวิชาที่สนใจ และจัดตามรายวิชาที่มีประสบการณ์ แต่ข้อค้นพบของการวิจัยแสดงว่าหากจะจัดบุคลากรสอนตามวิชาเอกวิชาโท โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไม่สามารถทำได้เพราะส่วนใหญ่ขาดครูเฉพาะวิชาอยู่แล้ว ในเบื้องต้นนี้โรงเรียนแก้ปัญหาโดย ได้พยายามจัดหาบุคลากรให้สอดคล้องกับประสบการณ์และความสนใจของครูผู้สอน และครูได้มีความตั้งใจและเต็มใจที่ทำการสอนให้ดีที่สุด ถึงแม้ว่าจะมีภาระสอนในทั้งสองระดับ คือ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และมีบางโรงเรียนครูผู้สอนได้ทำการสอนทั้งระดับก่อนประถมศึกษาในบางวิชาอีกด้วย ดังที่ผลวิจัยของลักขณา คำทรง (2532) และ ภิญโญ ใจดำรงค์ (2532) ที่พบว่า การจัดครูเข้าสอนส่วนใหญ่ทำได้โดยจัดตามวุฒิและคำนึงถึงความถนัดของแต่ละบุคคล จากรายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2534) แสดงว่า วุฒิกู ส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี ในด้านการสอนบางคนสอนไม่ตรงตามวุฒิและวิชาเอก

การส่งเสริมขวัญและกำลังใจของบุคลากรนั้น ผู้บริหารและครูได้สนับสนุนให้ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า เรื่องการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของบุคลากรในด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะครูส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ถ้าหากครูผู้สอนได้รับการฝึกฝนที่ดี และมีอบรมบ่อยครั้งแล้ว จะทำให้ครูผู้สอนได้มีความมั่นใจในด้านเนื้อหา มีความมั่นใจที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษานี้ได้เป็นอย่างดี และจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการยกระดับความรู้ขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนในชาติได้สูงขึ้น

1.3 ตำนานงานวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ได้มีการประชุม ปรึกษาหารือกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ มากที่สุด และมีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนจัดให้มีการนิเทศภายใน โดยผู้บริหารโรงเรียน และได้มีตารางกำหนดการนิเทศ 2 สัปดาห์ต่อครั้ง ได้ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ อย่าง โดยจัดให้บริการเอกสารทางวิชาการแก่ครูอยู่เสมอ ส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ครูนำความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน ดัง นพวงษ์ บุญจิตราดลย์ (2529) อ้างถึงในเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (2534) กล่าวว่า ผู้บริหาร ควรเปิดโอกาสให้ครูไปร่วมประชุมสัมมนา อบรมทางวิชาการ ไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ในการสอนขึ้นอยู่เสมอ

โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์วิชาการกลุ่มในด้านสื่อการสอนมากที่สุด และโรงเรียนได้จัดสอนให้นักเรียนมาเรียนตามรูปแบบปกติ โดยให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้สอนมีการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนโดยสอนซ่อมเสริมหลังเวลาสอน

ครูผู้สอนเห็นว่า การเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น โรงเรียนได้มีการประชุมปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มากที่สุด และได้ประชุมกับครูภายในโรงเรียน ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์ ส่วนการนิเทศภายในตารางกำหนดการนิเทศ 2 สัปดาห์ต่อครั้ง โดยได้รับการนิเทศจากผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และผู้บริหารโรงเรียน ครูได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมา ได้มีการไปดูงานการเรียนการสอนจากโรงเรียนอื่น ๆ ครูผู้สอนเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากครูวิชาการสำนักงานและศูนย์วิชาการกลุ่มเลย

ลักษณะการเรียนการสอนนั้นจัด โดยให้นักเรียนมาเรียนตามปกติมีครูสอนที่โรงเรียน มีเพียงบางโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ส่งนักเรียนไปเรียนวิชาชีพที่วิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์ การสอนซ่อมเสริมโรงเรียนได้จัดสอนซ่อมเสริมเป็นรายวิชา ช่วงหลังเวลาสอน และในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ด้านความพร้อมของโรงเรียนครูเห็นว่า โรงเรียนไม่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน งบประมาณไม่เพียงพอ และห้องสมุดมีหนังสือ เอกสาร ไม่เพียงพอ

จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องของการเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารเห็นว่าได้ประชุม ปรึกษาหารือกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มากที่สุด ส่วนครูผู้สอนมีความเห็นว่า ได้มีการประชุม ปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเป็นการเริ่มโครงการในระยะแรกผู้บริหารจะต้องขอความช่วยเหลือ และขอคำแนะนำจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาลักษณะการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้พบว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาได้มีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงเป็นโรงเรียนที่เลี้ยงคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรึกษาหารือ ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างดี

ด้านการนิเทศนั้นผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกัน โดยโรงเรียนจัดให้มีตารางกำหนดการนิเทศ ใน 2 สัปดาห์ต่อครั้ง โดยได้รับการนิเทศจากผู้บริหารโรงเรียน ส่วนความช่วยเหลือของศูนย์วิชาการกลุ่มนั้น ผู้บริหารเห็นว่า โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือด้านสื่อการสอนมากที่สุด แต่ครูผู้สอนเห็นว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากครูวิชาสำนักงานกลุ่มและศูนย์วิชาการกลุ่มเลย สุนันท์ ปัทมาคม (2523) ได้อธิบายความหมายของศูนย์วิชาการ ว่า เป็นสถานที่รวบรวมเอาวัสดุที่ใช้ในห้องสมุดและศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาเข้า

ด้วยกัน โดยเน้นหลักในการให้บริการกับผู้ใช้เป็นสำคัญและเป็นแหล่งบริการที่จะเสริมสร้างประสิทธิภาพในการศึกษาได้มากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า ศูนย์วิชาการ เป็นแหล่งวิทยาการที่ดี และใกล้ตัวครูผู้สอน ถ้าหากครูผู้สอนได้ใช้บริการสื่อที่มีอยู่ของศูนย์วิชาการกลุ่มแล้ว สามารถเลือกสื่อการสอนนำมาใช้ในการเตรียมการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีทีเดียว และปรีชาพล เจริญสุข (2531) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพ ความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับมาก ได้แก่ ครูผู้สอนไม่ไปใช้บริการสื่อของศูนย์วิชาการกลุ่ม

โรงเรียนทุกโรงเรียนได้เปิดสอนในรูปแบบปกติ กล่าวคือ ได้จัดหลักสูตร ตารางสอน วิธีการมาเรียนของนักเรียน การจัดการเข้าสอนเหมือนกับโรงเรียนมัธยมศึกษา มีเพียงในจังหวัดนครสวรรค์เท่านั้นที่บางโรงเรียนมีกิจกรรมการสอนโดยจัดส่งนักเรียนได้ไปเรียนวิชาชั้นที่วิทยาลัยการอาชีวนครสวรรค์ นับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่นักเรียนได้มีโอกาสเรียนวิชาชั้นอย่างจริงจังซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ด้านความพร้อมของโรงเรียนนั้น ครูผู้สอนเห็นว่าโรงเรียนไม่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน งบประมาณไม่เพียงพอ เอกสารไม่เพียงพอสำหรับ การค้นคว้า ดังรายงานของคณะกรรมการการประเมินโครงการนำร่อง (2533) พบว่า ครูในโรงเรียนโครงการนำร่องเกือบทุกคนไม่มีประสบการณ์การสอนในระดับมัธยมศึกษา ต้องอาศัยคู่มือครู คำแนะนำจากโรงเรียนพี่เลี้ยง ยังขาดแคลนหนังสือสำหรับให้นักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้า

1.4 ด้านการจัดสรรทรัพยากร

1.4.1 การจัดสรรงบประมาณ

จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) และโรงเรียนได้จัดสรรเพื่อใช้ในงานวิชาการมากที่สุด การวางแผนงบประมาณของโรงเรียนนั้น คณะครูและคณะกรรมการศึกษามีส่วนใน

การวางแผนมากที่สุด ปัญหาด้านงบประมาณโรงเรียนได้รับการจัดสรรน้อย ไม่เพียงพอกับความ
 ต้องการและล่าช้าไม่ทันการ เกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534)
 แสดงไว้ว่าการจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนนั้นจัด เป็นค่าวัสดุฝึกวิชาชีพ สำหรับนักเรียน
 คนละ 200 บาท ค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนคนละ 100 บาท ชุดนักเรียนคนละ 200 บาท
 วัสดุสำนักงานคนละ 20 บาท ค่าตอบแทนวิทยากรวิชาชีพ ค่าชดเชย 50 บาท ในปีการศึกษา 2534
 ใช้งบประมาณคิดเฉลี่ยโดยประมาณ 28,396 บาทต่อโรงเรียน โดยต่ำสุด 14,040 บาท และสูงสุด
 59,075 บาท ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 934 บาทต่อหัว โดยต่ำสุด 543 บาท และสูงสุด 2,266 บาท
 นอกจากนี้ บางโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน โดยได้รับเป็นเงินบริจาคสำหรับด้านอาคาร
 สถานที่และครุภัณฑ์

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโครงการที่เร่งด่วน
 และมีการจัดสรรงบประมาณไม่ทันการ ล่าช้า แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนส่วนใหญ่แก้ไขปัญหาค
 เฉพาะหน้าโดยร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น และผู้ปกครองของนักเรียนช่วยกันหางบประมาณมาสนับสนุน
 โครงการในเบื้องต้น ดังที่ นายฉลวย วงษ์ขวัญเมือง อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดท่าไชย
 จังหวัดสุพรรณบุรี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2335) ได้กล่าวว่า โรงเรียนมีมาตรการ
 ลดค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ปกครองนักเรียน โดยการให้เรียนฟรี ให้ยืมหนังสือแบบเรียน และแจก
 เครื่องแบบนักเรียน 2 ชุด ซึ่งใช้งบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 นอกจากนี้ได้รับเงินบริจาค จากบริษัท ห้างร้านมูลนิธิ และศิษย์เก่า มาสนับสนุนเพื่อจัดหาอุปกรณ์
 เครื่องเขียน ชุดกีฬา รองเท้าและถุงเท้าให้แก่ นักเรียน รวมทั้งได้รับบริจาคเงินจาก
 รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนจำนวน 15 ทุน ทุนละ 500 บาทต่อปี
 เป็นประจำทุกปีตลอดไป

1.4.2 ด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

ผู้บริหารและครูผู้สอนได้เห็นตรงกันว่า ภายในโรงเรียนมีสนามกีฬา
 และเรือนเพาะชำ มากที่สุด และมีห้องสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นอกเหนือจาก
 ห้องเรียน คือ ห้องประชุม โรงเรียนมีวัสดุ ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ มีความต้องการใช้โต๊ะ เก้าอี้

สำหรับครูและนักเรียน และเครื่องมือวิทยาศาสตร์ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ใช้ของเดิมที่มีอยู่มากที่สุด และได้รับการจัดสรรใหม่บางส่วน ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่ามีปัญหาด้านอาคารเรียนไม่เพียงพอ ห้องเรียนไม่เพียงพอ ขาดห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ ครุภัณฑ์ได้รับการจัดสรรมาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย ทวี (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 7 พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กระดับตำบลห้องเรียนมีไม่เพียงพอ ไม่มีห้องปฏิบัติการทดลองโดยเฉพาะ ได้รับงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์น้อย

จากข้อมูลที่ได้มานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนได้ประสบปัญหาอย่างมาก ในการจัดห้องเรียน วัสดุ ครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ดังข่าวจากหนังสือพิมพ์กรณีเรื่องการทุจริตในการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ไทยรัฐ, 2535) ซึ่งมีบางโรงเรียนในโครงการได้รับการจัดสรรครุภัณฑ์ที่ไม่ตรงตามรูปแบบ และมีวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ชำรุดเสียหาย

1.4.3 สื่อการสอน

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนไม่เพียงพอ โรงเรียนได้มีสื่อการสอนจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมากที่สุด ครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้มีผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง และให้นักเรียนช่วยกันผลิตขึ้นมาบ้าง ครูผู้สอนเห็นว่า ได้รับสื่อการสอนจากชุมชน และได้รับการจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนได้มีความจำเป็นและต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ มากที่สุด ร้อยละ 99.2 รองลงมา คือ สื่อการเรียนการสอนวิชาชีพ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ตามลำดับ สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนมีลักษณะพิเศษซึ่งสามาถทำให้เกิด

ประสบการณ์ในการเรียนรู้อ่างมีความหมาย การเลือกใช้สื่อการสอนให้ประสบผลตามจุดมุ่งหมายของการสอนได้มากขึ้นเนื่องใด สื่อมี่ขึ้นอยู่กับการเลือก การเตรียม และการใช้ของครูเป็นสำคัญ บรรจบ คำคุณ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาในการดำเนินงานการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9 พบว่า ครู มีปัญหาในการผลิตสื่อบทเรียนสำเร็จรูป และส่วนใหญ่ ครูมีปัญหาในการผลิตสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนได้รับสื่อการสอนล่าช้า

เนื่องจากสื่อการสอนมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังรายงานผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) แสดงว่าอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอ เช่น คู่มือครู แบบเรียน หนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม หนังสืออ่านประกอบ โดยเฉพาะคู่มือครู และแบบเรียนนั้นทางโรงเรียนได้รับล่าช้าและไม่ทันต่อการใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบว่า อุปกรณ์ในบางประเภท เช่น เครื่องกีฬา สารเคมีสำหรับใช้ทดลองในวิชาวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์ที่ใช้ปฏิบัติในวิชาอาชีพ และโสตทัศนูปกรณ์ ยังมีปริมาณไม่เพียงพอ

1.5 ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ในการจูงใจให้นักเรียนมาเรียนต่อ จำนวน 1 - 5 คน โดยได้มีการประชุมชี้แจงผู้ปกครองและกรรมการศึกษา ได้เชิญผู้ปกครองมาประชุมที่โรงเรียน โรงเรียนได้จัดสิ่งจูงใจให้นักเรียนได้มาเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา โดยการไม่จัดเก็บค่าบำรุงการศึกษา มีการจัดโครงการอาหารกลางวัน จัดหนังสือให้นักเรียนได้ยืมเรียน อีกทั้งได้จัดที่พักให้สำหรับเด็กนักเรียนที่อยู่ห่างไกล ผลของการประชาสัมพันธ์โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายใน

โรงเรียนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน โรงเรียนและประชาชนในเขตบริการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสและโรงเรียนภายในกลุ่มโรงเรียนได้ให้ความช่วยเหลือร่วมกัน

ปัญหาในการประชาสัมพันธ์และจูงใจผู้ประกอบการและนักเรียนนั้น ที่พบมากที่สุด

คือผู้ประกอบการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และยังต้องการใช้แรงงานเด็กใน
วันนี้ ผู้ประกอบการคิดว่าการส่งลูกมาเรียนต่อเป็นการเพิ่มภาระให้กับครอบครัว นอกจากนี้ระดับการ
ศึกษาของผู้ประกอบการอยู่ในระดับต่ำเป็นส่วนใหญ่ ที่พักอาศัยของนักเรียนภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีระยะทางห่างไกลกับโรงเรียนเป็นอันมาก อีกทั้งผู้ประกอบการยังไม่เข้า
ใจและไม่มั่นใจว่าโรงเรียนประถมศึกษาจะทำการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษานี้ได้ ดัง
กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530) ได้สรุปสาเหตุที่อัตราการเข้า
เรียนต่อต่ำนี้ สรุปได้ 5 ประการ คือ

1. ผู้ประกอบการยากจน
2. การคมนาคมไม่สะดวก
3. ผู้ประกอบการต้องการใช้แรงงาน
4. ผู้ประกอบการยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อ
5. ปრაกฏการณ์ข้างเรื่องเกิดขึ้น เป็นเหตุสร้างเจตคติที่ไม่ดีต่อการศึกษา
ต่อระดับมัธยมศึกษา

จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ โรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์และ
ได้มีการจูงใจให้ผู้ประกอบการได้ส่งนักเรียนมาเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาอย่างเต็มความสามารถ
แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนได้ประสบกับปัญหาในเรื่องนี้อยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการไม่
เห็นความสำคัญของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมสามัญศึกษา
(2530) พบว่า ผู้ประกอบการไม่สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาในระดับสูงขึ้น เนื่องจาก
ต้องการให้บุตรหลานช่วยงานบ้าน มีความยากจน ผู้ประกอบการเกรงว่าเมื่อนักเรียนเรียนใน

ระดับสูงแล้วจะทิ้งถิ่นฐานไปอยู่ในเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอลิมชัย วาละสิริ (2533) พบว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษามีส่วนสำคัญในการเรียนต่อของ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ต่ำ และมีการศึกษาต่ำผู้ปกครองนักเรียนจะไม่ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนเท่าที่ควร

2. ลักษณะการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

2.1 ด้านการจัดกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน กลุ่มวิชาการ

กลุ่มประสบการณ์อาชีพ

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนได้เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนร้อยละ 75.1 ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยจัดกลุ่มวิชาการมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อาชีพ รองลงมา ได้จัดกลุ่มวิชาการและกลุ่มประสบการณ์อาชีพเท่า ๆ กัน ส่วนการจัดให้นักเรียนเรียนกลุ่มประสบการณ์อาชีพมากกว่ากลุ่มวิชาการนั้นทำน้อย รายวิชาที่ครูไม่ทราบจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด ได้แก่ รายวิชาเลือกเสรี และกิจกรรมอิสระของผู้เรียน โรงเรียนได้เปิดสอนวิชาแกนเหมือนกันตามที่หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และได้เปิดสอนวิชาเลือก โดยได้จัดตามความต้องการและความพร้อมของโรงเรียนเป็นอันดับแรก

ปัญหาด้านการจัดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น นั้นผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่ามีปัญหาการขาดบุคลากรในการสอนวิชาเฉพาะเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่ขาดครูวิชาเอกวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ครูไม่มีความถนัดในการสอน อีกทั้งได้เสนอแนวทางแก้ปัญหา คือ โดยส่งครูให้เข้ารับการฝึกอบรม และขอความช่วยเหลือจากครูภายในกลุ่มโรงเรียนมาช่วยสอน ใช้วิทยากรพิเศษในท้องถิ่น ให้ไปฝึกงานตามสถานประกอบการภายในท้องถิ่น และให้ค่าตอบแทนวิทยากร

ปัญหาด้านหลักสูตรครูผู้สอนเห็นว่า ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสาระและกิจกรรม การสอนในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีเอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอและครูขาด ประสบการณ์ในการสอนชั้นมัธยมศึกษา ปัญหาในการสอนวิชาบังคับ คือ ชาติบุคคลากร เอก วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มากที่สุด รองลงมาขาดอุปกรณ์การทดลองวิทยาศาสตร์ และขาด ตำราที่จะค้นคว้าส่วนปัญหาการสอนวิชาเลือกและวิชาเลือกเสรี คือ ขาดงบประมาณและขาด บุคลากรผู้ชำนาญทางด้านวิชาชีพ ตลอดจนขาดสื่อ อุปกรณ์ และวัสดุฝึกงาน

จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ โรงเรียนได้จัดตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมสามัญศึกษา เป็นจุดใหญ่ที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามาก โรงเรียนได้จัดเรียนกลุ่มวิชาการมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อาชีพ ซึ่งขัดแย้งกับ สหศาสตร์การดำเนินงานของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2535) ที่ว่า ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย และจัดให้มีกิจกรรมเพื่อให้มีรายได้ระหว่าง เรียน ส่วนปัญหาในด้านการจัดหลักสูตร โรงเรียนขาดครูวิชาเอกวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ครูไม่มีความถนัดในการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจหลักสูตรมัธยมศึกษา และขาดประสบการณ์ ในการสอนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (2535) พบว่า ด้านครูผู้สอน ส่วนใหญ่ร้อยละ 91 เป็นครูประถมศึกษาของ โรงเรียนที่เหลือเป็นครูช่วยราชการ และครูส่วนใหญ่ไม่เคยสอนชั้นมัธยมศึกษามาก่อน ครูมีวุฒิไม่ ตรงกับวิชาที่สอน โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิชาอาชีพ ดัง สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2530) กล่าวถึงจุดวิกฤตของการศึกษาไทยในระบอบมัธยมศึกษาว่า "จุดวิกฤตอีกประการหนึ่งก็คือ ไม่ว่าจะทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากลงไปเพิ่มคุณวุฒิครูและกู้เงินมา สร้างโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ลักเพียงใด แต่คุณภาพของการเรียนก็ยังตกต่ำ ไม่มีวันว่าจะถึง ระดับที่น่าพอใจได้ และบรรจบ คำคุณ (2532) พบว่า การใช้หลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรกว้าง โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจจุดหมายและหลักการของหลักสูตรดีพอ รวมทั้ง ไม่เข้าใจวิธีสอน แม้จะอาศัยกลุ่มโรงเรียนดำเนินงานมากขึ้นก็ตาม

ในการเปิดสอนวิชาเลือกนั้นโรงเรียนได้เปิดสอนตามความต้องการและความพร้อมของโรงเรียนเป็นอันดับแรก ซึ่งรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้เสนอไว้ตามมาตรการที่ว่าพัฒนาหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัดตามความสนใจ และผลการวิจัยของ สุทธิศักดิ์ อมแสน (2531) และ พิชัย เอี่ยมสะอาด (2531) ที่พบว่า ในการเรียนการสอนวิชาชีพ ควรเป็นวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจและโรงเรียนส่วนใหญ่กำหนดแนวทางการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน

2.1 ด้านการเรียนการสอน

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการ เตรียมกระบวนการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยได้ดำเนินการสำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 94.8 การดำเนินการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ กระบวนการในการวัดผลได้ร่วมกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัด โดยจัดส่งครุร่วมประชุมกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัด

โรงเรียนได้ดำเนินการ การวัดผลและประเมินผล โดยมอบหมายให้ครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ออกข้อสอบเอง ถึงร้อยละ 70.7 และได้ใช้ข้อสอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง ร้อยละ 47.8 การจัดทำตารางสอนโรงเรียนได้ดำเนินการ โดยจัดสอนครบตามโครงสร้างของหลักสูตรจำนวน 35 คาบ/สัปดาห์ ที่โรงเรียนมากที่สุด แต่มีบางโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ได้นำนักเรียนไปเรียนวิชาชีพที่วิทยาลัยการอาชีพนครสวรรค์

จากความเห็นของครูผู้สอนพบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการปรับจุดประสงค์ วิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยได้ศึกษาและวิเคราะห์ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร และให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีการปรับวิธีการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาวิชาทั้ง

ในและนอกห้องเรียน ผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการจัดประชุมชี้แจงให้ครุฑทราบถึงขอบข่าย และแนวปฏิบัติ โดยจัดหนังสือและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินผลให้ศึกษา และได้ส่งเข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล น้อยที่สุด ดังที่ ชวาล แพร์ตกุล (2516) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่สำคัญของครูที่จะต้องติดตามดูผลการสอนว่าเป็นอย่างไร จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำการวัดผลได้ถูกต้องแม่นยำด้วย ดังนั้นผู้บริหารก็มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องของการวัดและประเมินผลด้วย ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสร้างข้อสอบ

ครูผู้สอนได้ดำเนินการจัดทำข้อสอบทุกจุดประสงค์ มากที่สุด ส่วนปัญหาการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ และกระบวนการวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น มีปัญหามากที่สุด คือ ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำทั้งด้านเนื้อหา และกระบวนการจัดทำ และไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในกาปฏิบัติ อีกทั้งครูมีความรู้ไม่เพียงพอในการที่จะปรับจุดประสงค์ ปัญหาแผนการสอนครูไม่ใช้และไม่เข้าใจในแผนการสอน ตลอดจนไม่ใช้สื่อที่ระบุไว้ในแผนการสอน ส่วนปัญหาการปรับวิธีการเรียนการสอนนั้น ครูมีความรู้และเทคนิคและวิธีการสอนระดับมัธยมศึกษาไม่เพียงพอ ยังสอนด้วยวิธีเดียวกันกับการสอนเด็กประถมศึกษา ดังที่ ศรีสมร พุ่มสะอาด (2534) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับและโรงเรียนสาขามัธยมศึกษา สรุปลงได้ดังนี้

1. ผู้บริหารและครู ขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
2. ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว ลูกเสือ เนตรนารี และผู้นำเพื่อประโยชน์และกิจกรรมอิสระของนักเรียน

3. ครูขาดทักษะในการจัดทำ/พัฒนา และใช้สื่อการเรียนการสอนโดยเฉพาะการจัดแผนการสอน และคู่มือครู
4. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
5. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องระเบียบและการปฏิบัติตามระเบียบการวัดผลประเมินผล
6. ครูยังไม่สามารถดำเนินการให้ได้ผลดีในเรื่องการจัดทำระบบข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน
7. ครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการสอน
8. ครู (โรงเรียนประถม) ขาดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ (ไม่แน่ใจว่าจะเข้าร่วมกลุ่มโรงเรียนมัธยมหรือไม่)
9. การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพยังไม่ครบวงจรทำให้ผลการเรียนไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร

จากผลการวิจัยดังกล่าว การวัดและประเมินผล โรงเรียนได้ดำเนินการโดยมอบหมายให้ครูผู้สอนได้เป็นผู้ออกข้อสอบเอง และใช้ข้อสอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาใกล้เคียงเป็นข้อที่น่าสังเกตว่า การวัดและประเมินผลควรจะใช้ข้อสอบของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งคล้อยกับผลการวิจัยของ สมหวัง นิธิยานุวัฒน์ (2529) อ้างถึงใน วิเชียร ภูสุวรรณ (2532) พบว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบเกี่ยวกับการประเมินผล ขาดเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดทักษะเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ และจากรายงานการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ (2535) ดังนี้ ในเรื่องของการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผลที่กำหนด ควรจะต้องมีแนวทางที่ชัดเจนและสามารถดำเนินการให้เหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ แต่ สุวรรณ จันทร์สม (2534) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการ

ประถมศึกษาแห่งชาติ มุ่งให้เด็ก และเยาวชน ห่างไกลได้เรียนต่อมากขึ้น โดยคำนึงถึงด้านปริมาณ มากกว่าด้านคุณภาพของการเรียนการสอน

โรงเรียนมีปัญหาในการส่งเสริมการเรียนวิชาชีวะให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน โดยมีปัญหาในการขาดทุนงบประมาณให้การสนับสนุนการลงทุนแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นริ้มเพรา คงชนะ (2526) ที่ได้ศึกษาวิจัยถึงความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาอาชีพของท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน เขตการศึกษา 10 พบว่า สื่อการสอน และวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนวิชาชีวะสาขาต่าง ๆ มีน้อยไม่เพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติของผู้เรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดเงินทุนในการจัดวัสดุในการฝึกงานให้กับผู้เรียน ขาดโรงฝึกงานและงบประมาณสนับสนุนด้านการทำงานอาชีพ ขาดครูผู้สอนวิชาอาชีพที่จบการศึกษาทางสาขาวิชาอาชีพโดยตรง

2.3 ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ได้มีความเห็นสอดคล้องกัน ในการจัดบุคลากรเพื่อเข้าสอนโรงเรียนได้ดำเนินการจัดบุคลากร โดยจัดให้สอนตามรายวิชา ที่มีประสบการณ์และมีความสนใจ มากที่สุด จัดให้สอนหลายวิชา ได้เชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอน การจัดสถานที่เรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนปกติ และมีบางโรงเรียนพบว่า ได้เรียน อาคารชั่วคราวเป็นห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ นักเรียนที่ใช้สถานที่ภายในโรงเรียน เป็นสถานที่ฝึกงานอาชีพ นักเรียนได้ฝึกงานอาชีพกับวิทยากรในท้องถิ่น และโรงเรียนได้จัดให้นักเรียนได้ฝึกงานอาชีพกับสถานประกอบการ น้อยที่สุด เพราะโรงเรียนได้ตั้งอยู่ในชนบทที่ห่างไกลความเจริญ ขาดสถานประกอบการในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ สมพงษ์ พงษ์เสน (2532) ที่พบว่า คือ กรมสามัญศึกษาไม่สามารถจัดสรรอัตรากำลัง ครู อาจารย์ ให้ตรงตาม ที่โรงเรียนต้องการ โดยเฉพาะครูวิชาชีพ และผลการวิจัยของ นิรมล อรรณวนวายุสุข (2530) ที่พบว่า ปัญหาในการเปิดสอนวิชาอาชีพมีหลายประการ แต่ที่สำคัญประการหนึ่งคือ แหล่งทรัพยากร ที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับวิชาอาชีพที่เปิดสอน

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัด การเรียนการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ได้เห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาจำนวนครูไม่เพียงพอ และบุคลากรมีความรู้และวุฒิไม่ตรงกับรายวิชาที่
ต้องการ อีกทั้งบุคลากรไม่สนใจที่จะพัฒนาตนเอง โรงเรียนขาดห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์
ไม่มีห้องปฏิบัติการวิชาการทำงานและอาชีพ ขาดงบประมาณในการจัดสถานที่ฝึกงานในตรงเรียน
ในชุมชนไม่มีสถานที่ฝึกงานอาชีพ และสถานที่ฝึกงานอาชีพอยู่ไกลจากโรงเรียน การคมนาคมไม่
สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ โสภณ โสมติ (2526) พบว่า การดำเนินเกี่ยวข้องกับ
กลุ่มการทำงานและอาชีพ ด้านสถานที่ที่ใช้สอนและการฝึกงานอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง การส่งนักเรียนไปฝึกทักษะหรือปฏิบัติงานยังสถานฝึกงานอาชีพ โดยทั้งครูและผู้บริหาร
โรงเรียนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องตรงกันว่า ยังมีการใช้สถานที่ดังกล่าวน้อยมาก ผู้วิจัยเห็นว่า
ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในชนบท
ห่างไกลความเจริญ ไม่มีสถานประกอบการในท้องถิ่น และส่วนใหญ่ประชากรในชุมชนประกอบ
อาชีพเกษตรกรรม

3. ความคิดเห็นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่า กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
นั้นยาก นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในกลุ่มคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ
ศรีสมร พุ่มสะอาด (2534) คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และ
เรียนอ่อนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เช่นเดียวกับที่กองวิจัยการศึกษา
กรมวิชาการ (2534) ระบุว่า วิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร
และวิชาคณิตศาสตร์มีลักษณะเป็นนามธรรมต้องอาศัยการคิดคำนวณ การใช้เหตุผล ทำให้นักเรียน
ส่วนมากมักแสดงอาการที่ไม่ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างเห็นได้ชัด

นักเรียนให้ความเห็นว่า มีอุปสรรคการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และอุปสรรคในการฝึกงานวิชาการงานและอาชีพไม่เพียงพอ จากรายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2534) ที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดอุปกรณ์การเรียนการสอนทุกวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ขาดสื่อการสอน และหนังสือสำหรับนักเรียนใช้ค้นคว้า ในขณะที่ตัวนักเรียนก็ยังไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ คีรีพร จุลบาท (2531) ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2530) และ ยุทธศักดิ์ อมแลน (2531) ที่พบว่า ด้านการเรียนการสอน มีปัญหาหลายประการ เช่น ขาดสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และขาดแคลนอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติ

4. ความเห็นต่อประโยชน์จากการเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีความเห็นต่อประโยชน์ของการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนคิดว่าได้ความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการของ ประเสริฐ บุญท้าว (2533) พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับ ครู อาจารย์ เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิเคราะห์วิจารณ์ในระดับน้อย และ สนิท ยีรงค์ (2530) ได้ให้ทัศนะว่าระบบการศึกษาของไทยตั้งแต่ประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่ค่อยสร้างสรรคคนให้มีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบกับการเรียนการสอนที่เราทำเวลานี้ไม่พอที่จะตอบสนองให้เด็กมีความเข้มแข็งที่จะออกไปเผชิญชีวิตในสังคมได้ เพราะกระบวนการการเรียนการสอนทำให้คนอ่อนแอ

5. ความเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีความเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใกล้เคียงบ้าน ซึ่งอยู่ภายในท้องถิ่นของตนเอง มีโอกาสได้ช่วยเหลืองานบ้าน

สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ นายฉวย วงษ์ขวัญเมือง อาจารย์ใหญ่โรงเรียน วัดท่าไชย อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เปิดเผยว่า นักเรียนทั้งชายและหญิงมีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนวิชาอาชีพ มีการฝึกปฏิบัติจริง และสามารถใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพได้ และนักเรียนหญิงสามารถตัดเย็บเสื้อผ้าใส่เองได้ ส่วนนักเรียนชายสามารถประกอบเครื่องยนต์ได้ เปลี่ยนส่วนประกอบของรถจักรยานยนต์ได้ และเชื่อมโลหะประกอบเป็นชิ้นงานได้ เป็นต้น

๕. ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึก

จากการที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จากแบบบันทึก พบว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ทุกโรงเรียนได้เปิดสอนโดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งตรงกันกับ ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามที่พบว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนได้ใช้หลักสูตรนี้เช่นเดียวกัน และลักษณะของหลักสูตรนั้นได้จัดให้เน้นกลุ่มวิชาการมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อาชีพ รองลงมา พบว่าโรงเรียนได้เน้นกลุ่มประสบการณ์อาชีพและกลุ่มวิชาการเท่า ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกันกับข้อมูลจากแบบสอบถาม

จากคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา (2535) กล่าวว่า การเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ที่มีผลดีหรือประสบความสำเร็จมีสภาพโครงสร้างดังนี้

มีการปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถและบุคลิกภาพของตนจนถึงขีดสูงสุด มากกว่าศึกษาต่อ แต่ไม่สกัดกั้นนักเรียนที่มีโอกาสและความสามารถทางการเรียนสูงและมีความประสงค์จะศึกษาต่อขึ้นไปในระดับชั้นที่สูงขึ้น

การเตรียมความพร้อมด้านการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้น พบว่า
ได้มีการจัดทำบันทึกการสอน เพื่อเป็นการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน ดังที่ บำรุง
กลัดเจริญ และ ฉวีวรรณ กิณวงศ์ (2527) ได้เสนอแนวทางในการวางแผนการสอนดังนี้

1. การเตรียมครูผู้สอน

1.1 การเตรียมตัวในระยยะยาว คือ การศึกษาหลักสูตร เอกสาร
หลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน ฯลฯ และศึกษาวิธีการวัดและประเมินผล
การเรียน

1.2 การเตรียมตัวในระยยะสั้น จะต้องกำหนดการสอนและตาราง
สอนว่าจะสอนเรื่องอะไร ใช้เวลากี่คาบ แล้วจึงดูแผนการสอน คู่มือครู เพื่อศึกษารายละเอียด
เนื้อหาและกิจกรรมที่จะต้องใช้ในการสอน

2. การทำบันทึกการสอน เพื่อเป็นการเตรียมตัวเพื่อจะจัดการเรียนสอน
ในงานสอนที่ครูจะต้องรับผิดชอบ

โรงเรียนได้จัดครูเข้าสอน โดยครูประจำชั้นและประจำวิชา ช่วยกันจัด
การเรียนการสอน

การศึกษาเป็นสิ่งที่ประณีต ดังนั้นการจัดครูเข้าสอน เพื่อกำหนดหน้าที่ให้
การศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องการพิจารณากันอย่างรอบคอบ ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวว่า
ครูเป็นผู้ที่จัดประสบการณ์การเรียนของเด็ก เตรียมเด็กเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่ความเปลี่ยนแปลง
ของสังคม ฉะนั้นการเลือกและจัดครูเข้าทำการสอนจึงควรระมัดระวัง เพราะครูแต่ละคนจะมี
บทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก

การจัดครูเข้าสอนประจำชั้น (Self - Contained Classroom)

คือ ครูหนึ่งคนจะได้รับมอบหมายให้สอนทุกวิชาในชั้นที่รับผิดชอบ การสอนแบบนี้ครูจะอยู่กับนักเรียน
ชั้นที่รับผิดชอบทั้งวัน ได้รู้จักนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างดี

จัดแบบครูสอนประจำวิชา (Departmentalization) ครูประจำวิชา จะสอนเฉพาะวิชาที่ตนถนัด หรือสาขาที่เรียนมา

ผู้วิจัยเห็นว่า การครูเข้าสอนนั้น ดีทั้งสองแบบ การโดยครูคนเดียวจะมี ผลดีในเรื่อง การยืดหยุ่นเวลา การกวาดต้อนนักเรียนและการทำงานของนักเรียนเป็นรายบุคคล แต่ต้องใช้เวลาเตรียมการสอนมากขึ้น ซึ่งเป็นภาระหนักแก่ครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ส่วนการสอน โดยครูสอนหมุนเวียนหรือสอนประจำวิชา มีผลดีในเรื่องครุมีเวลาและโอกาสสำหรับใช้ในการ เตรียมการสอน

โรงเรียนได้จัดสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในห้องเรียน ร้อยละ 87.1

จากการไปสังเกตโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์เลย ซึ่งสอดคล้อง กับข้อมูลจากแบบสอบถามว่าโรงเรียนขาดห้องทดลองวิทยาศาสตร์ ดังผลการวิจัยของ ศุภชัย ทวี (2533) ที่พบว่า บางโรงเรียนมีห้องปฏิบัติการทดลองไม่เพียงพอ บางโรงเรียนยังต้อง ใช้ห้องพักครูวิทยาศาสตร์เป็นห้องปฏิบัติการทดลองอีกด้วย และริชาร์ดสัน (Richardson, 1958) กล่าวไว้ว่า "การปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์จะช่วยส่งเสริมเจตคติทาง วิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียน" ผู้วิจัยเห็นว่าทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจะตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนในการจัดงบประมาณให้กับ โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้ทำการจัดห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น

โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ นานาสามัญ และวิชาชีพ ซึ่งจัดสอนโดยครูภายในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ ความถนัด ความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามในเบื้องต้น ที่พบว่า การจัดครูภายในโรงเรียนให้ช่วย กันสอนโดยพิจารณาถึงความถนัด ความสนใจ และมีประสบการณ์ในการสอนวิชานั้น ๆ เป็นอันดับ แรก ส่วนวิชาอาชีวนั้นมีบางโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ได้จัดส่งให้นักเรียนได้ไปเรียนที่ วิทยาลัยการอาชีวนครสวรรค์ โดยใช้เวลาเรียนครึ่งวันเช้าหรือครึ่งวันบ่าย ไปเรียนทุกสัปดาห์

จากการสัมภาษณ์และสอบถามผู้บริหาร ครู นักเรียน ว่าโรงเรียนได้ประสบกับปัญหาในเรื่องของงบประมาณในการจัดจ้างเหมารถรับ-ส่งนักเรียนไปเรียน และทางวิทยาลัยการอาชีวะนครสวรรค์ให้ข้อแม้กับทางโรงเรียนว่านักเรียนจะต้องเรียนตามรายวิชาที่วิทยาลัยพร้อมที่จะเปิด และถ้าหากปีต่อ ๆ ไป ถ้านักเรียนมากขึ้นกว่าเดิมทางวิทยาลัยอาจจะงด แต่ทางโรงเรียนก็ได้แก้ปัญหามาโดยให้ครูผู้สอนที่มีความชำนาญในวิชาอาชีวะได้เดินทางไปศึกษางานและเรียนรู้ในเรื่องงานอาชีวะด้วย เพื่อที่จะได้มีความชำนาญและทำการสอนที่โรงเรียนเอง นักเรียนส่วนใหญ่ได้เปิดเผยความรู้สึกว่า ได้เรียนรู้วิชาอาชีวะที่ตนเองสนใจ และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร ช่างโลหะ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และนิมนต์ตัดไทย เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคเหนือ ผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. ควรปรับปรุงวิธีการคัดเลือกโรงเรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ บุคลากร อัตราการเรียนต่อของจำนวนนักเรียนในแต่ละพื้นที่ ระยะทางระหว่างโรงเรียนของสังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. ควรมีการอบรมเข้มแก่ครูผู้สอนในชั้นมัธยมศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักสูตร และรายวิชาที่จะสอน อย่างเร่งด่วน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป
3. ควรเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ จัดสวัสดิการครู ให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อครูได้มีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน และมีขวัญกำลังใจ ที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความก้าวหน้าและประโยชน์ของการศึกษาชาติ
4. ควรปรับปรุงนโยบายและศักยภาพของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนให้เป็นแนวเดียวกันใหม่ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาให้โรงเรียนภายในกลุ่มได้รับการพัฒนาในเรื่องของสื่อการเรียน การสอน วิธีการสอน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนได้อย่างแท้จริง เพราะศูนย์วิชาการกลุ่มถือได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่อยู่ใกล้ตัวของโรงเรียน
5. ควรให้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นโดยไม่ยึดติดเฉพาะหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของกรมสามัญศึกษาเพียงหลักสูตรเดียว ควรจัดในรูปแบบของกรมการศึกษาออกโรงเรียน รูปแบบของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยคำนึงความสามารถของผู้เรียน สภาพท้องถิ่น และการนำประโยชน์ไปใช้ในประจำวันเป็นสิ่งสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจ

1. ควรมีการวางแผนงานระดับจังหวัดในระยะยาว มีการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนที่จะทำการเปิดในปีต่อ ๆ ไป อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรพัฒนาและดำเนินการนิเทศติดตามผลโรงเรียนในโครงการอย่างสม่ำเสมอ โดยคอยให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างใกล้ชิด
3. เร่งพัฒนาบุคลากรครูผู้สอนภายในจังหวัดอย่างเร่งด่วนในด้านวิธีการผลิตสื่อการสอน หรือความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับงานอาชีพที่สามารถจะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป
4. จัดอบรมสัมมนา เสนอแนวทางการวิจัยในระดับโรงเรียน ห้องเรียน นักศึกษานิเทศก์ และครู เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความต้องการของโรงเรียน อย่างแท้จริงเพื่อเสนอเป็นนโยบายในการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
5. พัฒนารูปแบบของหลักสูตรท้องถิ่น ให้โรงเรียนแต่ละกลุ่มโรงเรียนได้ร่วมมือกันสร้างหลักสูตรของท้องถิ่น โดยมีหน่วศึกษานิเทศก์เป็นตัวประสานงานอย่างจริงจัง และคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนในโครงการ

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครู ควรจะให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาในทุกๆระดับเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงหลักการบริหารงานโรงเรียนอย่างจริงจัง
2. ผู้บริหารโรงเรียนควรเตรียมการ ในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ และงานวิชาการ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเดิมเพื่อรองรับนโยบายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาทั้งระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
3. การคัดเลือกครูเพื่อเข้าสอนในระดับมัธยมศึกษาชั้น ควรคำนึงถึงจำนวนครูภายในโรงเรียน ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของครูผู้สอน

4. การเปิดสอนวิชาชีพควรจัดให้สอดคล้องและความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น มีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และคำนึงถึงประโยชน์ของการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันของนักเรียนด้วย

5. มีการร่วมมือกับสถานประกอบการอย่างจริงจังในการที่จะให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกงานอาชีพอย่างครบวงจร

6. มีการเตรียมการทำแผนการเรียนของนักเรียนไว้ล่วงหน้า และโรงเรียนควรจัดแผนการเรียนไว้ให้นักเรียนได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก เตรียมการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. องค์ประกอบที่มีผลทำให้นักเรียนออกกลางคันของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
2. ผลสัมฤทธิ์ชี้แจงตามรายวิชาของนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา
3. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในระยะก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. การนำเสนอลักษณะของหลักสูตรที่เป็นไปได้สำหรับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
5. การบริหารงานภายในโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ